

situ, amplitudine et incolarum numero clara, sedes quoque prætorum, qui jus dicebant Etruriæ, et huc appulerit prælaudatus apostolorum princeps, Romam versus progrediens, ad litus, ubi nunc conspicitur S. Petri ad gradus Ecclesia, consistente navigio; quod et vetus habet traditio, et ecclesiasticis Annalibus inseruit Cæsar S. R. E. cardinalis Baronius ad annum 44, pag. 310 vaticanæ editionis; non procul a vero existimamus aliquem hic consecratum episcopum, qui occulte saltem nascenti Ecclesiæ præesset. Si tamen ad certa confugiendum sit monumenta, nullum Pisis sedisse episcopum invenimus ante Gaudentium, quem ex lib. I S. Optati Milevitani contra Parmenianum, scimus interfuisse romano concilio Miltiadis, celebrato in causa Cæciliani et Donati anno 313, VI nonas octobris, apud Lateranum in domo Faustæ.

Ad tempora quoque apostolica referunt initia episcopatus patriæ suæ florentini scriptores, quorum alii Frontinum, alii Romulum fuisse primum episcopum Florentiæ contendunt. Sane Romulum æquo jure sibi vindicant fesulana, pistoriensis et volaterrana, necnon brixienis et bergomensis Ecclesiæ, quod fortassis urbibus hisce singulis Romulus annuntiaverit Evangelium. Sed Fesulis tandem Romulum consedissee, ibique Domitiano imperante coronatum fuisse martyrio, tradunt cum romano Martyrologio ad diem 6 julii scriptores ibidem a Baronio in Adnotationibus laudati. Nos vero neque fesulanæ urbi, licet excisæ ac dirutæ, gloriosissimum hunc episcopum, neque Romulo martyrii coronam, de qua docti viri nuperrime disceptarunt, audemus temere denegare. Commendamus pariter pistoriensium civium pietatem, propterea quod memores se a Romulo accepisse prima fidei catholicæ rudimenta, infantes lustralibus aquis expiando iisdem una cum peculiari aliquo nomine commune Romuli nomen imponere antiquissima majorum suorum traditione consueverunt.

Quid autem de Virginis civitate senensi? Hanc et suum ab Ecclesiæ incunabulis habuisse pastorem et Christi religionem suscepisse opera Martialis, discipuli S. Petri, nonnulli litteris tradiderunt. At Martialem Lemovicensium in Gallia episcopum,

non Senensium in Etruria, ecclesiastica historia commemorat. Senenses ipsi imbutos se fide gloriantur ab Ansano juvene nobilissimo et invictissimo martyre, quem Senas advenisse putamus anno 12 Diocletiani, christianæ æræ 295. Apud Optatum præcit. libro I, pag. 25, et tom. I *Concil.*, p. 1403, legimus, concilio Miltiadis adfuisse Florianum, quem aliqui Senarum, aliqui Cæsænæ faciunt antistitem; ante Florianum vero commemoratur Senensium episcopus Lucifer.

Perpetua et constans Lucensium traditio docet, primum Lucæ episcopum fuisse S. Paulinum, antiochenum genere, et S. Petri discipulum, qui ad radices Pisani Montis (S. Juliani appellant, ubi saluberrima balnea amplioribus in dies exornata ædificiis) martyrium consummavit, ut lucensis Ecclesiæ Acta, Martyrologia ad 12 diem julii, collecta a Florentino, etruscam pietatem describente, monumenta, atque innumeri historici contestantur. Ex quibus apertum est, quod erat capitis hujus propositum, cum in Etruriæ partibus, tum in cæteris orbis terrarum regionibus, apostolos, suamet aut discipulorum suorum opera, Evangelium disseminantes, in civitatibus saltem præcipuis, constituisse virum aliquem probatæ fidei ac doctrinæ, qui episcopali munere fungeretur.

CAPUT VI.

QUINAM INTER EPISCOPOS APPELLATI SINT METROPOLITANI, PRIMATES, ARCHIEPISCOPI ET EXARCHI, VEL PATRIARCHE.

Ad nomen etymologiam, quod attinet, quid titulus hujus capitis proponat obvium est, ac perspicuum. Ut enim metropolim urbem illam appellamus quæ est *μητροπόλις*, civitas nempe, caput et quasi mater cæterarum ejusdem provinciæ, ita *μητροπολίτης*, *metropolitanus* episcopus ille dicitur qui præest primæ alicujus provinciæ urbi; quamquam metropolitani nomen quibusdam etiam concessum legitur, quorum sedes minime in urbe primaria degebat, ut nicæno, chalconensi, nicomediensi et berytensi. Idem olim *primas* erat ac metropolitanus, sed postea obtinuit ut *primates* vocarentur

præcipuarum quarumdam sedium episcopi, ut in Africa senior cujuslibet provinciæ antistes, in Galliis lugdunensis, apud nos vero Pisanus archiepiscopus. Idem fere ac *primas* significat *ἐξάρχος*, quasi caput ac princeps. Exarchum enim canone ix concilii chalcedonensis, quo definitur, ut clericus habens adversus metropolitanum querelam, petat primatem diœceseos, frui jure quodam ampliori compertum est. In eodem autem concilio *exarchi* vocantur episcopi ephesinus, cæsarensis in Cappadocia et heracleensis in Thracia; eodemque nomine condecorati postea sunt ancyranus, cizicenus, sardensis, aliique complures. *Patriarchæ* item nomen non aliam habet, quam *primatis* et *exarchi* vocabula, significationem, tametsi peculiari quadam ratione patriarchæ dicantur, præter romanum pontificem, præsules constantinopolitanus, alexandrinus, antiochenus et hierosolymitanus. *Archiepiscopi* autem nomen, licet idem sonet, ac inter episcopos primarius, latius nunc patet, pluribusque in eadem quoque provincia invenitur esse commune. Nil ergo quod ad nomina attinet, ingerit nobis modo difficultatem.

Subobscurum est tamen et in controversia positum, cur et quomodo metropolitana dignitas fuerit instituta. Nam Petrus de Marca, lib. VI *Concordiæ sacerdotii et imperii*, cap. 1, ait apostolos, quum Ecclesias distribuerent in provincias, in animo habuisse, ut in his corpus episcoporum statueretur sub præsentia episcopi metropoleos. Institutos ergo putat vir doctissimus metropolitanos episcopos ab apostolis. Atque ad hoc demonstrandum primo ait, Paulum scripsisse ad Titum, se illum reliquisse Cretæ, ut constitueret per civitates *presbyteros*, id est episcopos, ut Joannes Chrysostomus, Hieronymus aliique veteres interpretantur. Addit pari ratione Joannem constituisse in Asia corpus episcoporum, quorum primarius erat Ephesinus, ut constat ex priori capite Apocalypsis; apostolum item Paulum suam ad Ephesios scripsisse Epistolam, quod Ephesus esset Asiæ metropolis, unde facile poterant ad subiectos episcopos apostolica instituta transmitti; epistolam quoque scriptam a Paulo ad Corinthios, atque ad Thessalonicenses

alteram, quoniam Corinthus, ut Florus adnotavit, erat metropolis Achaia, Thessalonica autem metropolis Macedonia. Anadvertit idem auctor, consilium istud non latuisse Tertullianum, qui in libro *De præscriptionibus*, provocans hæreticos ad traditionem Ecclesiarum apostolicarum ait: « Proxima est tibi » Achaia: Habes Corinthum. Si non longe es a Macedonia, » habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam » tendere, habes Ephesum. Si autem Italiae adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. » His Petrus de Marca evincere studet institutionem metropolitanorum factam esse ab apostolis, qui tamen in sua provinciarum distributione animum intenderunt in eam civitatem, quæ caput erat provinciæ, propterea quod, ut habetur canone ix antiocheni concilii, « ad metropolim omnes undique, qui negotia videntur » habere, concurrunt. »

At non desunt, qui existiment nullam ab apostolis factam institutionem metropolitanarum, sed eos episcopos metropolitanos suomet jure fuisse, qui primariis civitatibus, a quibus reliquæ pendebant, fuerant præpositi, spectata romani imperii in provincias distributione et civilis regiminis forma, non attenda hierarchia, apostolico instituto firmata. Suadere id conantur propterea quod canone vi nicæno definitum sit, in Ecclesiarum præeminentia servandam « antiquam consuetudinem; » ex quo inferunt, ex consuetudine, non ex institutione apostolica, pendere ampliores episcopatum prærogativas. Addunt canone vii concessam dignitatem honoris, « salva metropolis præeminentia, » episcopo Æliæ, id est, Jerosolymorum, non alia ratione, nisi quia metropoli Judæorum per Titum eversa, in metropolim electa fuerat Cæsarea. Inquiunt, actione iv chalcedonensis concilii de jure metropolitico litigasse Photium Tyri et Eustathium episcopum Beryti, quoniam Berytus metropolis declarata erat rescripto Theodosii; atque actione xiii jus metropoliticum vindicatum fuisse antistiti nicomediensi adversus nicænum, eo quod Nicomedia metropolis olim fuerit. Asserunt præterea canone xvii ejusdem synodi chalcedonensis sanciri, ut si qua civitas potestate imperiali

innovata est, aut si protinus innovetur, civiles dispositiones et publicas, ecclesiasticarum quoque parochiarum ordines subsequantur. His itaque, aliisque pluribus munimentis, quæ dissert. I de antiqua Ecclesiæ disciplina collegit Ellies Dupinius, contendunt quidam evincere, a civili regionum provinciarumque partitione, non ab apostolica aut a divina institutione metropolitica dignitatem fluxisse.

Arridet nobis ea sententia, quæ tenet metropoles civiles evasisse quoque metropoles ecclesiasticas ex instituto apostolorum, adeo, ut urbe aliqua ad metropolitico honorem evector, episcopus ejusdem urbis metropolitani adeptus sit jura, quoniam apostoli illos metropolitico esse constituerunt, qui præessent primariis et amplioribus civitatibus. Nam apostolos habuisse ipsarum civitatum rationem haud obscure colligitur ex præcæto canone IX synodi antiochenæ: per singulas regiones episcopos convenit nosse, « metropolitico episcopum » sollicitudinem totius provincie gerere, propter quod ad » metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, » concurrunt. Unde placuit eum et honore præcellere, et nihil » amplius præter eum cæteros episcopos agere secundum anti- » quam a Patribus nostris regulam constitutam. » Canon autem iste editus anno 341 antiquam Patrum constitutionem commemorans, non aliam utique innuit, quam ab apostolis derivatam; siquidem institutionis atque consuetudinis, cujus nulla alia adinvenitur origo, ad apostolorum auctoritatem ac traditionem, initia referenda esse et ratio ipsa, et communis perceptio demonstrat. Quum insuper apostoli constituerint per civitates episcopos, ut Epistola ad Corinthios scribit Clemens Romanus, et nos ostendimus superiori cap. V, inverisimile prorsus est, nullum inter ipsos episcopos statuere discrimen, nec prævidisse quomodo subortis dissidiis, grassantibus hæresibus, et ipsorum episcoporum aliquo commissam sibi Ecclesiam deserente, oportebat ut unus præesset cæteris, qui contentiones sedare, errores avertere, episcopum alterum consecrare, proximiores convocare ad synodum posset, ampliori aliqua auctoritate suffultus. Dupinii vero momenta, quamquam

ex his corruunt et eliduntur, feliciter dirimit tom. II *Antiq. eccl.*, dissert. IV, Emmanuel a Schelstrate.

Jam vero cum apostoli in his civitatibus constituerint metropoliticos, quæ primariae erant, cæterarumque metropoles, facite inveniemus apostolicorum et subsequentium temporum metropolitico, si illarum dioceseon, quas memoravimus cap. IV, agentes de romani imperii distributione, ampliores illustrioresque urbes, quibus reliquæ subiciebantur, sedulo investigabimus. Diximus præfecto Orientis quinque subjectas fuisse dioceses, imperante Constantino, qui priorem Augusti et Hadriani partitionem paululum immutavit. Itaque dioceseon quinque præfecto Orientis subjectarum episcopi illi erant metropolitico, qui præerant singularum provinciarum metropoli, scilicet in provinciis Syriae Apameæ et Antiochia; in Palaestina, quæ subinde in tres alias provincias divisa fuit, Cæsareæ, Scythopolis et Jerusalem; in Phœnicia Tyri et Damasci; in Cilicia Tarsi et Anazarbi; atque ita de aliis provinciis, cum in ea diocesi, quæ Orientis dicta est, tum in dioceseibus Ægypti, Ponti, Asiae et Thraciæ, ac pari ratione de aliis provinciis, dioceseon præfectis Illyrici, Italiae et Galliae subjectarum.

Ut de Italia nonnulla dicamus, quum alius fuerit vicariatus urbis Romæ, alius autem vicariatus proprie dictus *Italiae*, atque illi decem, huic septem provinciae subicerentur, certum est Romam fuisse metropolim primi vicariatus, sub quo constitutæ erant Tuscia et Umbria, Campania, Sicilia, Apulia et Calabria, Lucania et Brutia, Picenum suburbicarium, Samnium, Valeria, Sardinia et Corsica; Mediolanum autem fuisse metropolim vicariatus Italiae, cui subiciebantur Liguria, Æmilia, Flaminia, seu Picenum Annonarium¹, Venetiæ (quibus postea accessit Istria), Alpes Cotticæ et utraque Rhetia. Quare inter metropoliticos Italiae episcopos, præter romanum, qui

¹ Picenum Annonarium, quamvis parebat vicario Italiae, spectabat tamen ad metropolitico romanum, ut demonstrat Norisius dissert. de Syn. V, cap. X, unde constat jurisdictionem ecclesiasticam non esse omnino conformem civili regimini. Vide Noris., tom. I, p. 733.

habet in universa Ecclesia primatum, antiquis temporibus sublimiorem locum tenuit mediolanensis.

Sunt qui arbitrantur Siciliae episcopos, etiam ante Constantini aetatem, paruisse metropolitae syracusano, quem a sede apostolica ordinari « juxta traditionem apostolicam, » asseruit Nicolaus I, romanus pontifex; idque asserunt, quoniam in synodo I arelatensi priori loco invenitur subscriptio: « Cresti » episcopi ex civitate Syracusanorum provinciae Siciliae. » Sed ex epistola XI, lib. VII, S. Gregorii Magni inferunt viri eruditi, nondum syracusanum antistitem tempore ipsius Gregorii inter metropolitanos fuisse adscitum, atque hanc ei dignitatem accessisse opinantur, ex quo a romana dioecesi Syracusae fuerunt avulsae et throno constantinopolitano subjectae, ut refert in *Notitia patriarchatum* Nilus Doxapatrius. Ante Gregorium tamen in vicariatu romano fruebatur in Sardinia jure metropolitico episcopus Calaritanus, prout constat ex Epistola S. Athanasii ad solitariam vitam agentes, et ex Theodoro lib. II *Hist. eccl.*, cap. XII, necnon episcopus Ravennas, quem a tempore saltem Leonis Magni fuisse metropolitanum demonstratur ex Sermone CLXXV S. Petri Chrysologi, ejusdem sedis antistitis, qui eo in sermone jus suum metropoliticum vindicat, ac tutatur. Facta est autem Ravenna metropolis imperante Valentiniano, qui anno 364, divisio imperio cum Valente, in Occidentem concessit, et in ea urbe sedem locavit. Ecclesia etiam aquileiensis circa Damasi tempora dicitur assecuta metropolitica dignitatem, qua proculdubio carebat anno 347, cum Protasius, mediolanensis, esset *metropolitanus Italiae*, ut colligitur ex subscriptionibus metropolitae ad synodum sardicensem, celebratam eodem anno. Sane ex quo episcopus mediolanensis dictus olim fuerit metropolitanus Italiae, magna temeritate et ignorantia a quibusdam haereticis praepositur romano pontifici, cum ex antiqua imperii distributione vicariatus Italiae esset a vicariatu Romae diversus.

In Africa, ubi ab Hadriani temporibus usque ad aetatem S. Cypriani certum est tres extitisse provincias, *Africae* nimirum proprie dictae seu provinciam proconsularem, et *Numidiae*

ac *Mauritaniae*, antiqua viguit consuetudo, ut provinciae proconsularis primas et metropolita semper fuerit episcopus carthaginensis; quemadmodum metropolitico jure functum fuisse praelaudatum Cyprianum colligimus ex synodis africanis ab eodem celebratis anno 255 et 256 in causa rebaptizantium, eoque jure potitum Agrippinum, qui circa annum 215 regebat ipsam carthaginensem Ecclesiam, constat ex cyprianica epistola LXXIII ad Jubajanum, atque ex Augustini libro II *De baptismo* contra Donatistas, cap. VIII. In provinciis autem Mauritaniae et Numidiae ille episcopus metropolita dicebatur, qui senior erat in episcopatu; siquidem Cypriano vivente Numidiae metropolitano fuisse invenitur Novatus Thamugadensis, tempore Caeciliani Secundus Tisigitanus, et aetate Augustini Xantippus Tagorensis. Quamobrem ex consuetudine potius ecclesiastica, quam ex civili provinciarum divisione, ut supra dicebamus, metropolitica dignitas est repetenda. Partitio itaque Africae in sex provincias, quas memorat Sextus Rufus in *Breviario* ad Valentinianum Augustum, commonstratque Constantinus Magnus in Epistola ad Ablavium, auctorem habet ipsummet Constantinum. Sed de ecclesiastica Africae geographia legendi Norisius initio *Historiae Donatistarum*, et lib. II *Hist. Pelag.*, cap. VIII, auctoresque additionum ad libros Optati posteriorum editionum.

Hispania itidem constabat olim provinciis tribus, teste Solino in Polyhistore, cap. XXVI, et parum absimilis erat in quatuor nempe provincias Galliarum partitio, de qua supra cap. IV sub Constantino; tamen sex divisae fuerunt Hispaniarum provinciae, unde totidem metropolitane Ecclesiae natae sunt, Narbonae, Bracarae, Tarraconae, Hispalis, Emeritae, Toleti. In Galliis vero antiquiores metropolitani fuerunt, in provincia belgica trevirensis, in lugdunensi lugdunensis, in narbonensi arelatensis et in aquitanica bituricensis. At arelatensis habuit cum viennensi episcopo de jure primatus contentionem magnam ac diuturnam. Celebre est de hoc jure dissidium inter S. Hilarium Arelatensem et Projectum ac Celidonium provinciae narbonensis episcopos, quos ille e sede dejecerat. Vero S. Leo

Magnus Hilarii acta reprehendit, litemque illam dirimere studeat, civitatibus oppidisque provinciæ partim arelatensi, partim viennensi episcopo attributis; quam definitionem confirmavit Symmachus epistola IX ad antislites Galliæ.

Restat ut de jure metropolitaram pro intelligentia eorum quæ dicta sunt, adjiciantur perpauca. Si ad antiqua jura animum convertamus, pollebant olim metropolitani in alios provinciæ episcopos jurisdictione, siye loquamur de causarum appellationibus, siye de visitatione dioceseon, siye de convocatione synodi provincialis. Ob jurisdictionem illam, quam memoravimus, poterant absolutionem impendere excommunicatis ab aliquo episcopo suffraganeo, hujusque in collationibus beneficiorum et institutionibus negligentiam supplere, et vacante episcopatu, ac dioceseos administrationem negligente capitulo, delegare visitatorem aliquem idoneum, aptumque regimini; quod etiam in I Decretalium, et in Sexto, tit. *De supplenda negligentia prælatis*, legitur innovatum. Canones tamen metropolitans inhihent sine comprovincialium episcoporum consilio alienas agere causas, prout legitur in Decreto, IX, q. III. Ad dissensiones quoque tollendas jus visitandi provincialium dioceses a tridentina synodo, sess. XXIV, cap. III de Reform., coarctatum fuit ad causam aliquam cognitam et in concilio provinciali probatam. Ipsum provinciale concilium, quod singulis annis juxta canonem V nicænum, et XIV chalcedonensem bis olim convocabatur, ipsa tridentina synodo deficiente, II cap. præcit. sess., quolibet triennio debet a metropolitans indici. Metropolitanorum denique jus est pallio uti in tota provincia præscriptis diebus, atque coram et ante se facere elevatam crucem gestari. Verum id est etiam archiepiscoporum privilegium; imo Pallium quibusdam episcopis concessum legitur, ut augustodunensi, epist. III libri VII S. Gregorii Magni, quinqueeclesiensi in Pannonia, siye Hungaria, de quo cap. penult. *De præsumpt.*, ticinensi, cujus amplissima privilegia connumerat Benedictus XIV in apostolicis litteris, quarum vigore ipsi ticinensi conjunxit archiepiscopatum Amasæe urbis Cappadociæ et metropolis Helenoponti; Arretino demum, ne

Etruriam nostram prætermittamus, Clementis XII privilegio. Verum de metropolitanis dictum satis.

CAPUT VII.

AGITUR DE PATRIARCHIS, AC PRIMUM DE ROMANO, EIQUE SUBJECTIS ECCLESIIS SUBURBICARIIS.

Quinam episcopi patriarchæ dicantur, et quinam inter patriarchas habeantur celebriores, diximus capite præcedenti. Asserimus modo tres olim fuisse patriarchas, episcopum romanum, alexandrinum et antiochenum, quemadmodum tres urbes fuerunt sedes imperii, Roma, Alexandria et Antiochia. Patriarchis enim, adinstar regum, multas subesse provincias, canonum et legum auctoritate demonstrant JCC. in caput *Cum cætera, De electionibus*. Illustria habentur de tribus hisce patriarchis testimonia in synodo romana, celebrata anno 494 sub Gelasio, Nicolai I, ad consulta Bulgarorum num. 92, Hincmari rhemensis in opusculo CLV capitum num. 16, et Isidori lib VIII *Etymolog.*, cap XII. Contendit Launoius ante quartum sæculum nullos fuisse in Ecclesia patriarchas, horumque nomen fuisse prorsus inauditum. De nomine id quidem fatemur; coeperunt enim patriarchæ nominari sub tempore synodi chalcedonensis; sed quantum ad rem attinet, constat antiquissima patriarcharum institutio ex canone VI nicæno, quo ex vetusta consuetudine asseritur episcopo alexandrino jurisdictio et potestas in Ægypto, Libya et Pentapoli. Atque prædictum canonem de patriarchis intellexere Joannes Scholasticus, Zonaras, Balsamo, Petrus de Marca, necnon Innocentius I, et synodus VIII, act. X, ut adversus Launoium demonstrat Henricus Valesius libro III *Observationum ecclesiasticarum* in Socratem et Sozomenum. Sed nulla alia probatione eget veritas, quum illum patriarcham dicamus, qui pluribus provinciis præsit, eamque præminentiam prædictus nicænus canon tam aperte vindicet episcopo alexandrino.

Id vero, quod de institutione metropolitaram repetenda ab apostolis superiori capite dictum est, asserendum de patriarchis;